

Volumul apare cu sprijinul
Ministerului Culturii al Republicii Cehe,
care a subvenționat traducerea

Patrik Ouředník

AD ACTA

Traducere din limba cehă
de Helianna Ianculescu

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2019

Patrik Ouředník

Ad acta

Torst, Praha, 2006

Coperta: Dan Amza

Redactor: Claudia Drăgănoiu

Tehnoredactor: Dan Amza

Copyright © 2006 Patrik Ouředník

Copyright © Editura Vremea pentru prezenta ediție

Copyright © 2019 Helliana Ianculescu pentru traducere

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României OUŘEDNÍK, PATRIK

Ad Acta / Patrik Ouředník ; trad. din lb. cehă
de Helliana Ianculescu. - București : Vremea, 2019

ISBN 978-973-645-922-1

I. Ianculescu, Helliana (trad.)

821.162.3

1. e4 e5 2. f4 exf4 3. Nc4 d6 4. Cf3 Ng4 5. 0-0 Dd7 6.
d4 g5 7. c3 Cc6 8. Da4 Ne7 9. b4 h5 10. b5 Cd8 11. Cbd2
Ch6 12. e5 Ce6 13. Na3 Cf5 14. d5 Ceg7 15. Tfe1 Ce3 16.
Db3 Th6 17. exd6 cxd6 18. Ce4 Nxf3 19. gxf3 g4 20. b6 a6
21. Ne2 Cgf5 22. Db2 f6 23. c4 Rf7 24. Tac1 Tg8 25. Rh1 h4
26. fxg4 Cg3+ 27. hxg3 hxg3+ 28. Rg1 Tgh8 29. Nf3 Dxc4

Era vară, soarele râdea, copacii, pios, deși inutil, degajau oxigen, în coroanele lor se agitau gălăgioase vrăbiile, de pe cornișele baroce cădeau excremente uscate de porumbei, din canale se răspândea o duhoare. Viktor Dyk stătea pe o bancă în fața intrării în parc, încălzindu-și oasele bătrâne, istovite de viață și se pregătea să trosnească cu bastonul un gândac care tocmai trecea pe lângă el. *Carabus granulatus* sau un cărăbuș terestru. Dyk își dădea seama că trebuia să se miște cu grijă dacă nu voia ca, printr-o mișcare nechibzuită, să-i trosnească șalele. Cu mâna stângă se sprijini de partea de sus a bastonului și cu mâna dreaptă se pregătea să pocnească gândacul, când în fața lui se opri o tânără cu o fustă scurtă și un tricou cu decolteu adânc. Nu avea sutien și era îmbujorată la față din pricina mersului iute.

– Scuzați-mă, pe unde ajung la Academia de arte plastice? La subsuoară ținea un dosar mare, verde, legat în șase puncte strategice cu o panglică gri.

Dyk își ridică privirea și o măsură din cap până-n picioare. Observând că este chipeșă, pe chipul lui se instalează expresia înțeleaptă și binevoitoare a bătrâneții, își aplecă capul și o întreabă: „Poftim?”, deși auzise clar fiecare cuvânt.

– Pe unde ajung la Academia de arte plastice?, repetă tânăra.

– Domnișorică, ce puteți face la Academia de arte plastice?, o întreabă jovial. Sunteți frumoasă foc.

Domnișoara râse cu un aer nesigur.

Dyk o privi îngândurat, încercând să-și reamintească părul dintre picioarele răposatei sale soții Aněžka.

Domnișoara așteptă o clipă, după care schiță un gest cu mâna:

– Pe aici?

– Da, de unde, răspunse Dyk. Trebuie să vă întoarceți pe Roosveltova, apoi să o luați la stânga și după aceea... așteptați un pic... la a treia cotiți la dreapta.

– Am crezut că e pe aici pe undeva, spuse domnișoara pe un ton șovăitor.

Dyk rânji, cu un aer binevoitor.

– Domnișoară, locuiesc în cartierul ăsta de cincizeci de ani. Nu prea mai pot să merg, dar slavă Domnului, memoria încă mă mai ajută, adăugă ciocănind cu degetul în mânerul bastonului. Pe Roosveltova o luați la stânga și apoi la a treia la dreapta.

– Vă mulțumesc foarte mult, exclamă domnișoara, îndepărtându-se în direcția indicată.

Dyk o urmări o clipă, apoi își întoarse privirea și lovi cu bastonul de pământ. Gândacul plecase în treburile lui.

Ar fi putut să-și ridice fusta, se gândi Dyk. Doar pentru o clipă, ce ar fi costat-o. Nimeni nu era primprejur. Mi-ar fi arătat crăpătura din față și eu aș fi sfătuit-o cum se ajunge la Academie. Poate că nici nu poartă chiloți. Ce i s-ar fi întâmplat? A treia la dreapta. Așa îi trebuie.

Nu că Dyk ar fi avut ceva împotriva gândacilor. La timpul potrivit, cândva, demult în toiul secolului trecut, își formase chiar o colecție de gândaci, iar duminicile obișnuia să umble prin parcuri cu o pensetă, cu o pernuță de croitor cu ace de gămlie de diferite mărimi și cu o sticlută de la cerneală, având o închizătoare cu șurub. Majoritatea colecției era formată din cărăbuși și carii.

Dyk nu simțea o antipatie specială nici față de studențele de la arte plastice. În general, îl deranjau oamenii. Este însă adevărat că, dacă erau mai tineri, îl iritau mai mult, după regula simplă, că, pe măsură ce data nașterii lor era mai apropiată, puteau să urăască mai mult

lumea cu prezența lor. Nici bătrânii nu erau pe placul lui, dar măcar aveau o circumstanță atenuantă: multă vreme nu se vor mai mișca. Nu că Dyk și-ar fi făcut iluzii: pentru un....

– Ia te uită! Domnul Dyk! Ce spuneiți de vremea asta frumoasă? Ce mai faceți?

Lângă Dyk se așază o pensionară corpolentă, cu obrajii trandafirii și cu o basma pe cap – un lucru deja rar în zilele noastre – ținând în mână o sacoșă din plastic pe jumătate goală, adică pe jumătate plină.

– Ei, știți cum e, doamnă Procházková. Dyk se dădu puțin mai la o parte.

– Ați auzit? Se spune că pe doamna Horáková a călcat-o mașina.

– Cum așa! Serios?

– Serios ori nu, cert e că acum e moartă, moartă ca răposatul domn împărat. Se zice că a mai reușit să ajungă până acasă clătinându-se, a deschis ușa și poc! și-a dat duhul. Biata de ea nu mai putea respira și a murit cu ochii larg deschiși.

Nu că Dyk și-ar fi făcut iluzii: în locul unui defunct se grăbeau să ajungă pe lume alte două exemplare de viețuitoare noi.

– Ochii morților conferă strălucire stelelor.

A grăit.

Proverbul 125,8.

Așa a grăit.

Dyk obișnuia să rostească sentințe într-un stil propriu pe care le împodobeau cu surse false, de obicei biblice. De multă vreme pricepuse că în Cehia era considerată o manifestare de maximă inteligență repetarea a ceea ce fusese spus odată de cineva. Cândva, pe vremea când colecționa gândaci umblând prin parcuri, își invoca propriile maxime („...așa cum eu spun mereu”) și de fiecare dată nu primea decât un zâmbet încurcat.

Odată i-a trecut prin minte să adauge: „Cartea Rut, 4,6” – și a văzut cum privirile din jurul lui au scăpărat, ale femeilor cu un aer cunoscător, ale bărbaților, pline de invidie. De atunci, de fiecare dată proceda la fel. „Noaptea este prevestirea dimineții. Leviticus 2,10”, spunea și ridicându-se de pe scaun pleca de la petrecerea de la serviciu. „Dezgroată nisipul cu piciorul și te vei găsi pe tine însuși. Predicatorul 17,5”, tachina o colegă de la servici pe care pusese ochii. „Tatăl, exclamă cu o voce puternică, vai, dar fiul nu îl aude. Ghilgameș, cântul trei”, consola un vecin care se plângea de comportamentul descendențului său pubescent.

Nici de data aceasta reacția lui nu a avut efect. Procházková fornăi bucuroasă și îi aruncă lui Dyk o privire admirativă.

– Dumneavoastră știți atât de bine să spuneiți totul, aprecie ea.

– Să sintetizați, se corectă ea.

– Într-un mod adecvat, preciză ea.

– Tocmai aseară am discutat despre asta cu Jára, a adăugat. Adică, știți, cu soțul meu. Domnul Dyk știe întotdeauna să zică totul atât de bine, ne-am spus noi. Și cunoaște atât de multe lucruri!

– Da?, întrebă Dyk cu un aer absent, dar nicidecum nepolitic. De ce să nu fiu amabil cu doamna Procházková? E suficient să te uiți la ea.

– Jára a spus că v-ați înțelege cu Tedík. Adică cu fiul nostru. El acum se ocupă de afaceri, închiriază bărci lângă Podul revoluției. Și știe multe lucruri interesante! Mai ales din trecut, tot felul de bătălii și de războaie, ce și unde a fost semnat. Dacă nu s-ar ocupa de afaceri, ar putea foarte bine să fie profesor de istorie. Poate la gimnaziu sau la universitate.

De bancă se apropie un alt bătrânel. Pe cap avea o bască – un lucru rar în zilele noastre, iar în mână ținea o sacoșă din plastic umplută pe jumătate.

– Ce vreme frumoasă!, rosti cu voce tare bătrânelul cu bască. Ce mai faceți?

Dyk se încruntă. Dacă va continua tot așa, băncuța lui preferată se va transforma într-o casă auxiliară a pensionarilor.

Bătrânelul cu bască se așează lângă Procházková, ea se trase puțin spre Dyk, iar acesta se așează nițel mai departe.

Ăsta e un loc unde se adună toate fosilele, se gândi el plin de ură.

– Probabil că ați aflat deja? Doamna Horáková a fost călcată de mașină.

– Tocmai vorbeam despre asta cu domnul Dyk. Biata femeie. Se spune că a mai ajuns acasă clătînându-se și a murit cu ochii larg deschiși. Domnul Dyk spune că ochii morților dau strălucire stelelor.

– Hm, spuse bătrânelul cu bască.

Fără a i se indica sursa, replica nu era bună de nimic.

3

Cei mai răi erau desigur adolescenții. Numiți înainte *tineret*, avangarda societății noastre, pășind pe urmele părinților lor, care nu reușiseră să fie decât o ariergardă. Mai apoi, odată cu schimbarea regimului, *tineretul* a fost înlocuit cu tineri mai puțin importanți și cu o înfățișare mai modernă, care se potriveau mai bine noilor timpuri.

– Vă plac tinerii? Nu!

– Iubiți tinerii?! Nu!!

– Aveți ceva împotriva tinerilor? Jawohl!!!

Pe vremea când Dyk mai era încă la școala generală, termenul *adolescent* însemna un delincvent juvenil care din senin te lovea în cap în timp ce coborai liniștit pe scările de la școală, te lua de ceafă ca pe un iepure și încerca să îți ia mărunțișul pe care ți-l dăduse mama ca eventual să îți cumperi un croissant. După ce mai târziu Dyk a intrat în categoria tinerilor, mult deasupra lui se aflau alții, niște tineri cu vechime mai mare, care îl loveau în cap, sâsâiau la lolitele de la fabrica de textile din apropiere și, cu o mișcare obișnuită a arătătorului, își storceau coșurile de lângă nas. Și Dyk, chiar fără să se străduiască, s-a încărcat atât de mult, s-a prostit într-atât încât până astăzi își amintea cu o scârbă amestecată cu neîncredere cum îi lovea cu pumnii în cap pe colegii de școală mai mici, le băga degetele în gât atunci când coborau încet pe scări în jurul lui, sâsâia la lolitele de la fabrica de textile apropiată, își storcea cu nonșalanță coșurile de pe față și ținea în buzunarul de la spate un pieptene soios.

Puberii! Adolescenții! Fui! Privirile lor de vițel! Mutrele lor placide! Convingerea de turmă despre

propriul lor caracter excepțional! Prostia care se naște din adâncurile preistoriei larvare! Acel ego de dinozaur căruia ajunge să-i șoptești Sieg Heil, Slavă comunismului sau Think different!

Și după ce analfabeții ăia izbutesc să facă sex, își doresc atât de mult să îi anunțe pe ceilalți despre triumful lor orgiastic, încât trebuie să închizi fereastra într-o zi caniculară.

Banca lui Dyk se găsea, de fapt, într-o piață sătească, care pe o latură era mărginită de o biserică modestă, dar barocă, iar pe cealaltă de fostele grajduri, astăzi muzeul Andy Warhol. Grajdurile făcuseră parte dintr-un mic castel de vânătoare, astăzi Academia de arte plastice; în regimul trecut aici se aflase muzeul mișcării de rezistență muncitorească. Însăși Academia era ascunsă în spatele primei alei din parcul care ocupa aproape un sfert din oraș. Cartierul, locuit în cea mai mare parte de vechi localnici, se remarcă prin liniștea lui, din ce în ce mai prețioasă în noul mileniu, când un țărănoi oarecare a dat năvală în Europa. Singura pată remarcabilă a împrejurimilor pastorale o formau cele câteva case de raport locuite de niște familii de țigani. Țiganii, numiți de asemenea romi sau baragladine, vorbeau o limbă ciudată de neinteligibilă, ceea ce tulbura atitudinea pașnică a cetățenilor de origine neromă, numiți gagii sau brânzari; invazia unei alterări lingvistice naștea în ei sentimentul neplăcut că lumea este ori prea mare, ori prea mică.

Lângă parc se aflau biserica și un mic cimitir, care, lucru de mirare, rezistase entuziasmului pentru evacuări al comunismului și elanului constructor al capitalismului timpuriu. Curând începuse să umble zvonul că o firmă canadiană venise cu oferta de a construi o casă cu trei etaje și terasă. Construcția urma să se sprijine pe niște coloane, în așa fel încât cimitirul să nu fie afectat, deoarece respectul față de înaintași era un reflex natural al oamenilor de afaceri canadieni. La primul și la al doilea etaj urma să fie deschis un supermarket sau un supermagazin, iar la etajul trei aveau să fie plantați tei și cenușeri la umbra cărora

cetățenii să poată privi acoperișul bisericii și să fie amenajat un loc de joacă pentru copii, cu pereți suedezi, pe care aceștia să se cațare, și cu nisip, ceea ce trebuia să creeze o simbioză sugestivă cu cimitirul de la parter: joacă-te, joacă-te, oricum vei muri. Canadienii s-au obligat să amenajeze frumos cimitirul devastat, să înlocuiască crucile și pietrele funerare sparte cu altele noi și, în general, să vină în toate felurile posibile în întâmpinarea răposaților și a praghezilor, până acum majoritari.

Pe zidul cimitirului erau scrijelite mai multe inscripții. Prezicerile (*M. o iubește pe J., Romane, pupă-mă în fund și Cine citește asta e un bou*) erau completate de două inscripții ambițioase, una interogativ-carteziană (*Lida este o curvă, David o iubește pe Lida, David este un curvar?*), cealaltă prudent-optimistă (*Dacă cineva îl citește pe P. Verlaine, să-și scrie aici numărul de telefon sau e-mailul*).

Din când în când, în piață dădea buzna câte un turist doritor de artă pop și de avangardă, dar acestea erau evenimente relativ rare. Muzeul se afla în afara traseelor turistice și doar puțini vizitatori străini erau la curent cu faptul că Andy Warhol a fost de fapt ceh, adică slovac, ceea ce e totuna, cel puțin în cazul lui Warhol, originar din Pittsburg. În rest, majoritatea oamenilor care au realizat ceva pe această lume au fost de origine cehă: Sigmund Freud, Madeleine Albright *et passim*. Slovacia, oricât de separată ar fi, numără alți viitori cehi celebri, suflete delicate într-un corp plin de viață; Andrej Warhola a fost unul dintre ei.

Cartierul avea reputația că oferă un cadru liniștit și datorită prezenței parcului. Nu era potrivit pentru prostituție, iar pentru traficanții de droguri era prea departe de centru. Dacă nu ar fi fost numărul în creștere al nebulnilor care, la orele dimineții și ale serii, practicaau activitatea numită Djo-Ging menită să înlocuiască exercițiile de înviorare din fața ferestrei deschise cu vedere la fabrică,

puține lucruri ar fi dovedit, la o privire superficială, că și aici se întorcea roata istoriei.

Unica dovadă reală a evoluției istorice se afla pe platforma artificială ridicată în parc. În locul unde cândva se înălța generalissimul Stalin, victima celui de-al douăzeci-lea congres al PCUS, astăzi se află un pendul uriaș care reprezintă într-o măsură cuviincios de egală între mecanică și simbolistică, mișcarea timpului. În cursul penultimului an din secolul trecut, promovat de mass-media la nivel de ultimul, sub pendul a fost montat provizoriu un ecran cu leduri, din care se scurgeau secunde care despărțeau orașul de prezumatul sfârșit de veac. Între întâi ianuarie și ultimul decembrie 1999, din fostul monument al generalissimului Stalin au trecut 31 536 000 secunde. De la pretinsul sfârșit al veacului au mai trecut încă 111 758 400, una la fel de împlinită ca cealaltă. Dar astăzi, prieteni, astăzi putem să vorbim deja despre secolul trecut fără să avem idei preconcepute, cu o privire de ansamblu și o judecată la rece, iar în capitolul despre evoluția tehnicii de război, generalissimul ocupă un loc lângă Pericle și bomba atomică stă alături de obuzierele asiriene și tunurile din lemn din bătălia de la Crécy. Nu că în veacul nou secunde ar trece într-un mod mai inteligent, ferească Dumnezeu, se gândea uneori Dyk, cu speranța că acesta va fi poate ultimul. Nu era totuși posibil ca acest experiment să continue la nesfârșit. Ca fost student al facultății de științe naturale și mai târziu cunoscător al vieții caridelor, Dyk era conștient de faptul că în natură existau alternative. Poate că odată furnicile vor avea un cuvânt de spus. Sau meduzele. Ce larmă va fi atunci! Deocamdată însă nimic nu dovedea acest lucru, în pofida gălăgiei ecologiștilor, a scăderii numărului ghețarilor și a reducerii spermei din organisme specilor civilizate, dar o sută de ani este o perioadă lungă, darămite o mie. Pe moment continuau să existe vechiul